Ezt mindenkinek látni kell!

[1]

2020 februárban mutatta be a Janus Egyetemi Színház a *Biztonsági sáv* című darabot, mely a Pécsi Szakképzési Centrum felkérésére készült az iskolaelhagyás témakörében. Ennek első lépéseként 5 asztalos asztalos szakképzésben részt vevő diákkal folytattunk beszélgetést a Simonyi Károly Szakképző Iskolában, amely nagyban inspirálta az előadást. A darabot Funk Iván írta és rendezte, amit nem csak a JESZ-ben, hanem 13 pécsi és baranyai szakképző iskolában is előadott a társulat. Az iskolai előadások után a rendező feldolgozó beszélgetéseket is vezetett, s reméljük, hogy a programnak lesz folytatása. A darab továbbjátszására pályázati támogatás is rendelkezésünkre áll, s ha a vírushelyzet enyhül, reméljük, hogy még több nagykamaszhoz, szüleikhez, tanáraikhoz is eljut az előadás. Közel egy év elteltével a projekt indulása után készítettem interjút az előadás létrejöttében közreműködőkkel: 2 diákkal, akik azóta befejezték az iskolát, a darab főszereplőjével, szakmai konzulensével és a projekt koordinációjában részt vevő tanárnővel. Próbáltam több szemszögből megvilágítani az alkotófolyamatot és az előadás hatását, utóéletét.

Horváth Annamária, iskolapszichológus, a darab egyik szakmai konzulense

Hogy tetszett az előadás?

Nagyon jó élmény volt maga a próbafolyamat is, ahogy nyomon követhettük az előadás alakulását, és tetszett, hogy nem lett didaktikus, és nagyon jól átment a mondanivaló. Kellenek az ilyenek!

Miért érzed fontosnak, hogy reflektorfénybe állítsuk a szülő-gyerek-tanár hármasát ilyen formában?

A kamaszkor eleve ambivalens, hiszen az iskolában még gyerekként kezelik őket, de már nem egészen azok. Fontos számukra, hogy valahol felnőttnek nézzék őket. Kellenek az életükbe a stabil dolgok, ami jöhet egyrészt a kortárscsoportból, vagy adott esetben kell egy felnőtt, aki kihúzza a

bajból, „elkapja a biztonsági sávban”. Keveset beszélünk erről, de vannak pedagógusok, akik szép csendben, a háttérben megmentenek gyerekeket. Azt hiszem, ez az előadás a tanároknak is szól, hogy ha épp nincs annyira fókuszban, figyeljenek jobban a jelekre, ha egy diák mindig szomorú vagy sokat hiányzik, és menjenek utána. A tanár-diák viszonyban fontos az oda-vissza tisztelet, a gyerekek a „komolyanvevős” felnőtteket szeretik. Egy pedagógusnak nehéz meghúzni a határvonalat, hogy ne legyen bratyizás, és akkor tud hiteles maradni, ha ezt a határt megtartja.

Iskolapszichológusként milyen pozíciót kellett felvenned és milyen problémákkal szembesültél?

Magam is azt tapasztaltam a praxisomban, hogy akkor tudok segíteni, ha partnerként kezelem a diákot. Sokszor elég meghallgatni valakit és azt visszhangozni, amit ő már magában, magának megfogalmazott, abban kell megerősíteni. Azt szoktam mondani, hogy többnyire elég egy „gyógypöccintés”. Nem vagyok híve a tanácsok osztogatásának, mert az nem az ő megoldása, pedig azt kell megkeresni. A másik fontos dolog, amit szem előtt kell tartani, a bizalomért bizalmat elv. Ha azt szeretném, hogy megnyíljon, én is elmondok magamról dolgokat, sokszor meg is kérdezik egyébként. Semmiképp sem célravezető, ha magunkat tévedhetetlennek mutatjuk. Az nehézség, hogy egyre nagyobb a generációs távolság, és el lehet téveszteni a hangnemet. Ha viszont az ember igazán önmagát adja, akkor hiteles lesz, és azt megérzik a diákok. Azt tapasztalom, hogy a gyerekeknek nagyon hiányzik a figyelem, és feltűnően honorálják, ha kapnak fél-egy órás figyelmet, amikor például hozzám jönnek. Illetve jó, ha van egy felnőtt, akivel együtt lehet gondolkodni. Néha egészen „praktikus” dolgokat kell megbeszélni. Volt egy lány, akit a nevelőapja zaklatott. Együtt kerestük a lehetőségeket, hogyan kerülje el minél inkább a vele való találkozást, és adott esetben hogyan szerelje le a közeledését. Persze ezek súlyos esetek, az ilyen élményeket nehéz kiheverni. A kamaszkor roppant szenzitív időszak, nem mindegy, milyen hatások érnek valakit, hiszen ilyenkor fixálódik az értékrend, az élethez való hozzáállás. Nem ritka a szuicid gondolat sem, főleg akkor, ha van a családban ilyen minta.

A darab főszereplője nehéz helyzetbe kerül. Édesanyja elvesztése után egyedül élt az apjával kisgyerekkorától fogva, mikor felbolydulnak a dolgok, otthon is, az iskolában is.

Az előadásban az apa egyfajta életközépi válságba kerül, és lesz egy teljesen irreális képe saját magáról meg a fiatal barátnőjéről. A kamaszoknak igényük van a szülőkkel is intimitásra, főként, ha egyszülős családról van szó, ahol van egyfajta kizárólagosság a kapcsolatban. Ha ilyenkor jön be egy új partner a szülő életébe, az megrengetheti a gyereknél az alapokat. Tény, hogy manapság a családok 60-70%-a felbomlik, és kamaszkorban nagyon fontos, hogy legyen valami kapaszkodó, ami a darabban a főszereplő számára a Géza bá’. Nagyon nagy jelentőségű egy kamasz számára, ha valaki segítő kezet nyújt, és ilyen általában szokott is lenni. A másik, ami sokat segíthet akár a túlélésben, egy különleges, intim kapcsolat, vagy legalábbis annak az ígérete. Nekem nagyon tetszett a darabban a szerelmi szál, szimbolikusnak éreztem, hogy a fiú meg a lány nem tudják egymás nevét, és sok a titokzatosság. Kamaszkorban leginkább a szerelembe szerelmes az ember, és így több szinten lehetett értelmezni, hogy minden találkozáskor mást személyesítenek meg. Ez az idealisztikus, álomszerű kapcsolat a nézők fantáziáját is megmozgatja. Én romantikus alkat vagyok és tovább tudom képzelni úgy a történet, hogy a fiatalok még találkoznak.

Háber Krisztián, színész, a darab főszereplője

A diákok, akikkel a legelején beszélgettünk, azt mondták, hogy a főszereplőben tényleg kicsit magukat látták viszont. Mennyire áll közel hozzád az általad játszott figura?

Annyiban könnyű volt belehelyezkedni a szerepbe, hogy hasonló voltam én is a gimi elején. Visszafogott, zárkózott, igaz, én sosem voltam ilyen kilátástalan helyzetben. Nekem mindig volt célom – nem úgy, mint Jocónak, ami az egész darab alap problémafelvetése.

Szerinted hiteles a főszereplő figurája?

Ezt leginkább azok tudják megmondani, akik látták az előadást, de én úgy érzem, hogy igen! Egy drámában, persze, mindig el kell menni a szélsőségek felé, így nem lehet 100%-ig reális a figura, de

a nézői reakciókból és az osztálytermi előadások utáni beszélgetésekből az derült ki, hogy bizonyos fokozatai igenis léteznek ennek a karakternek, a helyzetnek, a diákok tudtak azonosulni vele, mert hasonló dolgokon mentek keresztül.

Hogy érezted magad abban a munkamódszerben, amivel a darab készült?

Nekem nagyon tetszett a próbafolyamat. Sokat kellett improvizálni, és aki nem nagyon csinált ilyent, annak ez nehéz lehet, de volt egy szilárd szerkezet, amire építettünk, így nekem nagyon feküdt a dolog. Iván hozott egy történetet, ami sokat alakult részleteiben a próbák során, de a nagy ívet tekintve nem változott. Azáltal, hogy mindenkinek kellett impróznia minden szerepre, segítség volt abban, hogy a szereplők egymás közti viszonyrendszerét jobban megértsük, és így hitelesek legyen a megszólalások. Én elég sokat bele tudtam vinni magamból a karakterbe, de nem csak magamból, hanem a többiek játékából is, így mindannyiunk személyisége kicsit benne van mindegyik figurában. A darab végéről sokat beszélgettünk, és végül arra jutottunk, hogy nem kellene túlságosan befolyásolni a nézők véleményét - ne legyen egyértelműen pozitív vagy negatív kicsengésű a történet, hanem hagyjuk nyitva. Az iskolákban minden beszélgetésben megkérdeztük a diákokat, hogy szerintük hogy folytatódik a történet, és meglepően különböztek a vélemények. Volt olyan osztály, ahol nagyon optimisták voltak, máshol pedig nagyon negatívan látták a jövőt, a történet folytatását.

Voltak számodra emlékezetes reakciók?

Az elég meglepő volt, hogy a diákok, akiket odavezényeltek a suliban, mennyire figyeltek az előadásra! Olyan részleteket vettek észre, amik nekem első látásra talán fel sem tűntek volna. Arra például csak finom utalás volt, hogy a fiú anyja hogyan halt meg, és sokaknak ez egyértelműen lejött az előadásból. Az is látható volt, hogy sokakat mennyire megérintett a darab. Volt egy előadás, ahol a tanár az egyik lány arcát nézte végig, mert tudta, hogy nagyon hasonló élethelyzetben van. És valóban, többször is majdnem elsírta magát. Előfordult, hogy hozzám is odajöttek személyesen az előadás után gratulálni, és kérdeztek egy-két dolgot, amire kíváncsiak voltak. Például, hogy tényleg igazi volt-e a pofon, amit kaptam a színpadon. A tanárokra is nagy hatással volt, én úgy láttam. A beszélgetésekben hagyták, hogy a diákok mondják el a véleményüket, de aztán ők sem tudták magukban tartani. Mindig szóba került, hogy látják a tanár szerepét, aki saját pozícióját is kockáztatva védi be az osztályába járó fiút. A „kollégák” megerősítették azt, hogy valóban komoly dilemma lehet egy tanár részéről, hogy mit tehet meg annak érdekében, hogy egy diák bizalmát ne veszítse el, és jó irányba tudja terelni.

És mi volt a nézők véleménye a szerelmi szálról?

Erről viszonylag kevés szó esett a beszélgetésekben, pedig valójában ez a srác mozgatórugója a történetben. Abban többnyire egyetértettek, hogy a két karakter összeillik.

Schelb Zsombor, asztalos

Elsősorban arra lenne kíváncsi, hol élsz, mit dolgozol most, hogy befejezted a sulit? Mit tudsz a társaidról?

Budapestre költöztem, mert itt jobbak a fizetések, több a lehetőség. Épületasztalosként dolgozom egy cégnél, alumínium korlátokat gyártunk. Jó a csapat, szeretek itt dolgozni, bár napi 10 órás a műszak, és néha túlórázni is kell. Most is úgy érzem, teljesen kisült az agyam, nem tudok gondolkodni. Az mondjuk kár, hogy nem fával dolgozom. Ádám, a másik srác, aki ott volt a beszélgetésen a suliban, ki akart menni Amerikába, ahol született, de aztán a vírus közbeszólt. Piliscsévre költözött, ahol élnek rokonai, és egy asztalosüzemben talált munkát. Jól érzi ott magát.

Mik a terveid a jövőre nézve?

Egy darabig csinálom ezt a munkát, hogy legyen egy kis kezdő tőkém, aztán meglátjuk. Szívesen kimennék külföldre is, szeretnék világot látni. Amerika érdekel esetleg, de ha nem olyan messze,

akkor Spanyolországba. Nagyon szeretnék fafaragást tanulni. Eddig magamtól próbálgattam, de szeretném komolyabban megtanulni, és ott van egy jó suli.

Beszéljünk egy kicsit a színdarabról. Hogy tetszett neked a Biztonsági sáv?

Teljesen elképedve néztük, lenyűgöző volt. Szinte viszontláttuk magunkat, teljesen átéreztük és átéltük. Nagyon sokat beszélgettünk az előadásról azóta, a mai napig szóba kerül köztünk. Szívesen megnézném még egyszer. Amúgy is hiányoznak most a színházi élmények.

Hatással volt a darab a gondolkodásodra?

Igen, én úgy érzem. Máshogy látok dolgokat, helyzeteket, talán felnőttesebben. Az „elkallódott" gyerekekre is másként tekintek, mert én is voltam az. Máshogy ítélem meg a sorstársaimat. Azt gondolom, hogy ez az előadás azt mutatja meg a velem egykorúaknak, hogy a jót lássák meg mindenben, pozitív gondolkodásmódot tanít.

Tudtál azonosulni a főszereplővel?

Részben igen. A szülőkkel kapcsolatban nem, az én családom más, nem ilyen problémás. De a haverok meg a lányok meg a suli, az nagyon ismerős volt, a tanár meg teljesen szimpi.

Makura Máté, asztalos

Tőled is azt kérdezem első körben, hogyan élsz most, hogy befejezted a sulit?

Az utolsó nyári szünetet még kiélveztem, aztán szeptember 1-jén munkába álltam egy asztalosüzemben Pellérden. A facebookon találtam az álláshirdetést, és eddig nagyon tetszik a munkahely. Belgiumba gyártunk bútorokat és kb. másfél havonta járunk ki beszerelni. Kicsit nehéz megszokni a korai kelést, 6-tól 3-ig dolgozunk, de jó a légkör, mindkét főnök jó fej, nagyon higgadtak, és a munkatársaktól nagyon sokat lehet tanulni. Jó érzés dolgozó embernek lenni, nagyobb felelősség. Most a barátnőmmel együtt arra gyűjtögetünk, hogy külön tudjunk költözni. Néha azért hiányoznak az osztálytársak, eszembe jut, hogy jó volna bemenni a suliba és szívatni egymást, de egyébként tartjuk a kapcsolatot, amennyire lehet.

Mennyire tudod hasznosítani az iskolában tanultakat a munkahelyen?

A suli arra volt jó, hogy legyen fogalmunk a dolgokról, de ezek azért elég felületes ismeretek. Arról semmit nem tudtam, hogyan is zajlik valójában a termelés, hogyan lehet önállóan egy vállalkozást elindítani, vezetni. Úgy érzem, hogy itt egy hónap alatt rengeteget tanultam, a munkatársaktól el lehet lesni a fortélyokat, ki lehet tanulni a szakmát. Szeretnék minél több tudást magamba szívni, pénzt gyűjtögetni, hogy majd később saját vállalkozást indíthassak. A mesterség kitanulása végtelen folyamat, hiszen a technológia örökké változik, és haladni kell a korral. Az a célom, hogy minél sokoldalúbb legyek a szakmában, meg tudjak csinálni egy régimódibb, de egy egyedi tervezésű, modern bútort is, ahogy a megrendelő kívánja.

Hogy tetszett neked a Biztonsági sáv?

Eszméletlen volt! Én személy szerint nagyon élveztem, és szerintem mindenki, aki látta. Szerintem nagyon hatásos volt, hogy a pszichológust játszó színész ott ült a nézők között, így jobban be lehetett vonódni a történetbe. Miközben néztük a darabot, összenéztünk a fiúkkal, mert úgy éreztük, ez tényleg rólunk szól, hogy valóban benne vannak azok az élmények, amikről meséltünk. Jó érzés, hogy ilyen módon részesei voltunk ennek az előadásnak. Az én életemben is volt olyan, hogy „rossz társaságba keveredtem", olyan haverok, akik rossz irányba vittek volna, és voltak mélypontok is. Jó volt úgy nézni ezt a történetet, hogy én már túl vagyok ezeken a dolgokon, a nehéz időszakon, amin a fiú is keresztülmegy.

Kincsei Valéria, a PSZC Simonyi Károly Szakgimnáziuma és Szakközépiskolájának tanára

Hogy tetszett az előadás? Mennyire találtad hitelesnek magát a történetet, a szereplőket, a megszólalásokat?

Köszönöm a lehetőséget, hogy az előadással kapcsolatban elmondhatom a tapasztalataimat. Nagyon érdekes és izgalmas volt számomra, hogy egy produkciót a kezdeti stádiumától, az ötleteléstől a kész előadásig nyomon követhettem, láthattam hogyan kerekedik a történet, hogyan formálódnak az egyes szereplők. A történet több szálon fut, és ahogy haladunk előre az időben, egyre jobban összeérnek ezek a szálak. A feszültség és a döbbenet szinte vibrál az előadásban. A történetet valóságközelinek érzem, hiszen nem ritka az egyedülálló szülő, aki a maga módján megtesz mindent a gyermeke érdekében. És nem ritka az sem, amikor a csonka család életébe belép egy nevelőszülő jelölt, akit a gyermek nehezen vagy egyáltalán nem tud elfogadni.

Hogy látod a főszereplő fiú karakterét? Tipikusnak mondható?

A kamasz fiút, Jocót alakító fiatal színész számomra nagyon hiteles. Előadásában teljes mértékig átélhetjük azt a vívódást, amit az apja alkoholizmusa, majd az új kapcsolat révén él át. Ugyanakkor ott van az iskola, az új osztályfőnök és a nyugdíjba vonult tanár hiányának feszültsége. Az „ügyeskedő”, vagány cimborával való stikli is tanulságos szál. És a történetben megjelenő szerelmi vonal is remekül mintázza a fiatalember sérült-félszeg lelkivilágát.

Meglátásod szerint mennyire jellemző a darabban ábrázolt problémás családi háttér a ti iskolába járó diákokra?

Az előadás létrejöttét egy projekt indította el, aminek kapcsán a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése a cél. Sajnos ez hosszú évek óta időszerű kérdés a középiskolában. A családi háttér nagyban befolyásolja, hogy a gyermek hogyan fog teljesíteni a tanulmányai során. Ahol nincs stabil háttér, nyugodt környezet, ott ez súlyos nyomot hagyhat a tanuló iskolai teljesítményén. De nem csak a teljesítményen érhető mindez nyomon, hanem azon is, ahogyan az osztálytársaival, tanáraival viselkedik, ahogyan a közösség részévé válik, vagy éppenséggel kirekeszti magát onnan.

Hogy látod te tanárként a tanár figuráját?

Nincs könnyű helyzetben a tanár a történet során. Egy olyan kolléga helyét vette át, aki a diákokkal elfogadtatta magát, szerették és megnyíltak neki. Kialakult egy bizalmi kapcsolat, ami - mint kiderült a történetből -, az otthoni problémák ellenére is jó tanulmányi eredményre sarkallta a diákunkat, Jocót. Ebbe a helyzetbe belecseppenni a fiatal tanárnak, felvenni ezt a fonalat, nagyon nehéz. A történetben ki is csúcsosodik a konfliktushelyzet. A tanár próbál minden eszközzel segíteni. Ez nagyon jól reprezentálja, hogy egy-egy segítő szándékú tettnek-megnyilvánulásnak milyen következményei lehetnek. Szemtanúi lehetünk annak is, hogy a pedagógusnak mennyire sokoldalúnak és találékonynak kell lennie.
Az előadásban a tanár megformálása emberségből,- segítőkészségből nálam jelest kapott.

Az iskolátokból hány tanár látta az előadást? Volt-e lehetőség róla beszélgetni bármilyen formában?

Az előadást, mint ahogy már említettem, a kezdeti formálódástól nyomon kísérhettem. Láttam próbát, a premiert, a második előadást és láttam tantermi keretek között is. Azt mondják, ha a „libabőr” megvan, akkor a produkció célba ért. Nos, nálam megvolt a libabőr, és ezen nem változtatott az, hogy színházi effektusokkal vagy azok nélkül lehettem részese az élménynek. Az előadást az előbb említett projekt keretében a Baranya Megyei Szakképzési Centrum valamennyi tagintézményében megtekinthették a lemorzsolódással leginkább fenyegetett diákok. Nekik az előadás „házhoz jött”. De lehetőségünk volt a premier előadáson, majd az azt követő előadásokon is részt venni. Több kollégám és több diákunk élt is ezzel a lehetőséggel. A premier utáni előadásra a saját osztályomból vittem magammal diákokat. Jó volt látni, érezni az előadás alatt, ahogy a tanítványok együtt „rezdülnek” a történettel. Alig vártam, hogy megkérdezhessem a végén, „hogy

tetszett?”. A válasz a produkcióról mindent elmond: „Ezt mindenkinek látni kellene”.

Volt-e érezhető, mérhető hatása a darabnak az iskolában?

Minden iskolából azt a visszajelzést kaptam, hogy nagyon tetszett a diákoknak, élvezték a produkciót. Ezeknek a kihelyezett előadásoknak a végeztével, a résztvevő diákok a rendező vezetésével és a művészek közreműködésével esetfeldolgozó beszélgetésen vettek részt. Ennek kapcsán lehetőségük volt kérdéseket feltenni a szereplőknek. Elmondani azt, hogy ők hogyan láttak egy-egy jelenetet. Az előadásban a „nyitott” mondanivalót több alkalommal a közönség soraiból fejezte be valaki. A diákjaimmal, ha a produkcióról beszélgettünk, azt mondták „nagyon jó volt”. Úgy gondolom, ezzel mindent elárultam.

Pécs, 2020. október 20.

A kép a Baranya Megyei SzC komlói tagintézményében készült

Forrás webcím:https://jesz.pte.hu/ezt_mindenkinek_latni_kell?theme=pte_akadaly_jesz_pte_hu

Hivatkozások
[1] https://jesz.pte.hu/sites/jesz.pte.hu/files/styles/large/public/komloi.vagott.jpg?itok=wHy9Wy8R